

'Els apunts d'en Rafael': Jardins del Príncep.

Una oda a la història del Balneari

El nou llibre de la tortosina Cinta Accensi documenta bibliogràficament este indret a partir de les aportacions de Lolita Porcar, neta de l'administrador del Balneari, i descriu tot el conjunt escultòric

Cinta Accensi,
escriptora



Els Jardins del Príncep s'ubiquen en l'antic Balneari d'en Porcar, l'impulsor del qual va ser conegut com a "Balneari d'en Porcar". Manuel Porcar i Tió (1840-1918) fou un dels personatges més rellevants d'aquella època, polític, empresari, exportador d'oli d'oliva i també principal fundador i primer president del Banc de Tortosa l'any 1881 fins al 1886. Com a polític va ser militant del Partit Liberal Fusionista, va ser regidor a l'Ajuntament de Barcelona i alcalde d'aquesta ciutat el 1891, càrrec que deixà el 1892. Era nebot d'en Jaume Tió i Noé (escriptor del Romanticisme d'origen tortosí).

La gestió del balneari era exercida pel propietari, Manuel Porcar i Tió, però, si tenim present que residia a Barcelona, per atendre els seus càrrecs polítics i financers, entendrem que delegués l'administració del balneari en el senyor Joaquín Marro, que, mitjançant correspondència, rebia les instruccions del propietari per poder-lo gestionar, així com abans també ho havia fet el seu pare, el senyor Jacinto Marro.

Cal destacar la visió d'emprenedoria i de negoci del propietari, molt avançat al seu temps, ja que disposava de tres unitats de negoci diferents en el mateix emplaçament. La primera unitat de negoci: la producció i distribució d'oli, la segona: extracció i comercialització de botelles d'aigua de les fonts del Balneari, i la tercera: el Balneari com a centre d'oci i de descans.

Referent a la fabricació i distribució d'oli. En l'emplaçament hi havia els molins d'oli on realitzaven tot el procés de producció i posteriorment comercialitzaven oli per tota Europa (França, Itàlia, Bèlgica...). Porcar és considerat com el precursor en l'àmbit estatal de l'exportació d'oli al continent americà, que situa Tortosa com una plaça oleica de primer nivell. A part de la producció a Tortosa, instal·là una



fàbrica de producció a Lleida el 1885 i el 1886 va ser el primer comerciant d'oli a registrar la seua pròpia marca. Va ser un negoci ben pròfic.

LA SEGONA UNITAT DE NEGOCI, L'EMBOTELLADORA D'AIGUA En un inici i com diu la llegenda popular, les seues aigües s'anomenaven "aigües del diable" perquè amb l'aigua d'aquest paratge els llegums no es coïen o la roba no quedava neta... es pensava que l'aigua era dolenta, i el seu ús consistia en uns banys higiènics i per a les fonts que adornaven l'indret.

Tres brolladors componien la deu d'aigua d'en Porcar i Tió, el principal rebé el nom de Nostra Senyora de l'Esperança. L'any 1889, Manuel Porcar va executar obres de millora a l'establiment amb la construcció d'edificis destinats a Balneari i de jardins amb fonts, arbres i estàtues. Arran de l'obra, es van trobar dos brolladors nous, als quals se'ls va anomenar Font de la Salut i Doll de Sant Joan.

L'any 1890, el propietari va encarregar un informe dels tres brolladors, en un estudi d'aigües medicinals realitzat pel Doctor Juan Montserrat Archs i Enrique Mir, i va obtenir uns resultats que afavorien la comercialització de les seues aigües mitjançant l'embotelladora i amb el seu ús terapèutic pel Balneari.

Aquesta aigua era comercialitzada en totes les farmàcies i dipòsits d'aigües minerals. L'aigua de la deu va ser declarada d'utilitat pública per la

Reial ordre d'1 d'agost de 1892 i premiada diversos anys a Espanya, França, Anglaterra, Bèlgica, Àustria i els Estats Units.

FINALMENT LA TERCERA UNITAT DE NEGOCI, EL BALNEARI Durant la segona meitat del segle XIX i les primeres dècades del segle XX, els balnearis es posen de moda, ja que eren centres de salut i, al mateix temps, centres d'oci i d'activitat social, on se celebraven reunions de negocis, balls, celebracions i, fins i tot, mitjans polítics.

Aquell Balneari va ser capaç de convocar la societat barcelonina més selecta, car el seu propietari era un polític vinculat a la burgesia de Barcelona i, a més, regidor i alcalde d'aquella ciutat.

En la seua esplendor el conjunt del balneari constava d'edificis destinats a habitacions, biblioteca, teatre, capella, molins d'oli i celler, entre d'altres i del jardí que arribava fins a les muralles.

Però quins atractius oferia aquell Balneari? Els jardins i les fonts per fer passejades, així com els serveis de banys terapèutics que afavorien les malalties reumàtiques amb el producte estrella "bany amb pètals de roses", el servei de passeig amb ase pel balneari i sobretot el teatre.

El teatre s'inaugurà el 24 d'octubre de 1890 i va acollir múltiples obres. La neta de l'administrador Lolita de Porcar recorda com el seu avi viatjava per tot el país i fins i tot per Europa, buscant companyies i artistes per oferir diferents espectacles i diferenciar-lo de la resta. Aquest va

estar en funcionament fins al 1923 quan va quedar destruït per un incendi, fet que va ser detallat per la premsa de l'època, aquell any fou fatídic, ja que la llei antijoc de Primo de Rivera que obligava a tancar el Casino, el va afectar de manera directa, fet que va suposar l'inici del declivi.

Manel Porcar i Tió va morir el 30 de març de 1918, i la gestió del balneari i del teatre van passar a mans dels seus hereus, els Porcar i Riudor, els quals temps després van arrendar l'establiment a José Prades Boluña.

Un cop finalitzada la Guerra civil, el balneari va entrar en desús, tot i que l'any 1942 l'Ajuntament de Tortosa va concedir un permís per a realització d'espectacles a la terrassa.

Després d'aquell any, no en tenim cap més notícia fins al 1957, quan la Congregació de Germanes Saleses de Sant Joan Bosco va adquirir els edificis de l'antic complex balneari per adequar-los i crear un noviciat i una escola mixta. El col·legi funcionà de 1958 a 1969, any que tancà les portes i la congregació deixà Tortosa. L'any 1970, l'Ajuntament de Tortosa va comprar l'edifici i els terrenys.

L'any 1989 s'acordà rehabilitar l'espai acollint la proposta de la Fundació José Celma Prieto per crear un museu d'escultures a l'aire lliure. El 23 de setembre de 1991 es va inaugurar els Jardins del Príncep, obra de l'escultor contemporani Santiago de Santiago.

Cal dir que els actuals jardins són una oda a la història envers el Balneari, i així ho trobem quan Enric Baye-ri citant com a font El Dertosenze el 15 d'agost de 1848, ens parla de l'existència de 26 estàtues decorant els jardins del Balneari.

ELS JARDINS DEL PRÍNCIP

Aquest espai atesora tres elements d'alt valor: les restes de l'antic Balneari, així com l'accés a la muralla medieval de Remolins on durant mig quilòmetre de tram visitable ens permet visitar un tram al recinte fortificat de Tortosa fins a la Torre del Célio, així com el conjunt escultòric i botànic que l'actual museu té. ■